

Theo van Ravens *Prompt voor een verdwenen man*

...is een roman die zich ophoudt op het snijvlak van cultuurkritiek, autofictie, filosofische melancholie en technologische existentiële angst. Het boek leest als de lange, slapeloze monoloog van een intellectueel die langzaam moet erkennen dat niet alleen zijn generatie, maar ook zijn eigen bewustzijn historisch ingehaald dreigt te worden. Daarmee sluit de roman aan bij een traditie die loopt van *De avonden* via *De man zonder eigenschappen* tot het essayistische proza van W.G. Sebald en de cultuurpessimistische observaties van Michel Houellebecq. Maar tegelijk is dit boek opvallend eigentijds: het is wellicht een van de eerste Nederlandstalige romans die artificiële intelligentie niet behandelt als sciencefictiongimmick, maar als existentieel probleem voor het schrijvende bewustzijn zelf.

De protagonist — een uitgebluste schrijver en voormalig academicus in Venlo — behoort tot die herkenbare laatmoderne figuren die hun intelligentie langzaam zien omslaan in zelfdestructieve hyperreflectie. Vanaf de openingspagina's hangt over de roman een atmosferische zwaarte die soms doet denken aan Bernhard: zinnen rollen in lange golven voort, vol onderbrekingen, zijgedachten, culturele analyses en zelfhaat. De openingshoofdstukken behoren meteen tot de sterkste delen van het boek. De beschrijving van Venlo als logistieke spookstad, waar distributie de laatste metafysica geworden is, is tegelijk geestig, wrang en verrassend scherp. Wanneer de verteller stelt dat “stilstand onmiddellijk op verval begon te lijken” en distributie uitroept tot de ware religie van de tijd, vat hij in één beweging een complete laatkapitalistische conditie samen.

Wat Van Raven bijzonder goed begrijpt, is dat hedendaagse vervreemding zelden nog heroïsch of romantisch is. Zijn hoofdpersoon is geen tragische grootheid maar een intellectueel wrak dat leeft tussen slechte koffie, kapotte radiatoren, PDF-bestanden en digitale compulsies. Juist daardoor krijgt de roman overtuigingskracht. Het boek weigert de lezer de troost van nostalgische verhevenheid. Zelfs melancholie wordt hier ontlusterd. De protagonist beseft voortdurend dat zijn cultuurkritiek tegelijk juist én belachelijk is. Hij doorziet zijn eigen pose terwijl hij haar blijft reproduceren. Dat dubbele bewustzijn redt de roman van pretentie.

De stijl vormt tegelijkertijd de grootste kracht én het grootste risico van het boek. Van Raven schrijft in extreem uitgewaaierde zinnen vol theoretische associaties, aforismen en intellectuele zijpaden. Soms levert dat verbluffende passages op. De observatie dat “Nederlanders niet melancholisch zijn maar comfortabel ongelukkig” behoort tot de beste oneliners van recente Nederlandstalige fictie. Ook de beschrijvingen van literaire festivals, Amsterdamse cultuurmiddens en academische ijdelheid zijn vaak pijnlijk raak. De roman bezit een uitzonderlijk talent voor sociologische miniaturen: freelancers die eruitzien alsof zij voortdurend gecast worden voor een documentaire over stedelijke creativiteit; uitgevers die zelfs mislukking recyclen tot narratief kapitaal; intellectuelen die nuance verwarren met morele superioriteit. Het zijn observaties die scherp blijven hangen omdat zij nooit volledig karikaturaal worden.

Tegelijkertijd kent de roman momenten waarop zijn discursieve energie zichzelf begint te verstikken. Van Raven vertrouwt zó

sterk op ritme en associatieve uitweidingen dat sommige hoofdstukken minder de indruk wekken van dramatische ontwikkeling dan van intellectuele accumulatie. Dat is deels bewust: de roman wil de mentale toestand van een slapeloze essayist voelbaar maken. Maar soms ontstaat er stilistische oververzadiging. Bijna iedere observatie krijgt maximale retorische nadruk, waardoor nuances af en toe verdwijnen onder de constante intensiteit van de stem. De roman bezit nauwelijks ademruimte. Lezers die gevoelig zijn voor essayistische overdaad zullen daar mogelijk op afhaken.

Maar misschien is dat precies het punt. *Prompt voor een verdwenen man* is geen klassieke psychologische roman en ook geen traditionele ideeënroman. Het boek functioneert eerder als een bewustzijnsruimte waarin denken, herinnering, paranoia, technologische fascinatie en culturele uitputting voortdurend door elkaar lopen. De roman wil niet elegant zijn; hij wil obsessief zijn. Dat maakt hem soms vermoeiend, maar ook uitzonderlijk consequent.

Het meest intrigerende aspect van het boek is echter de manier waarop AI geleidelijk een spiegel wordt voor menselijke leegte. Aanvankelijk gebruikt de protagonist de chatinterface ironisch en sceptisch. Maar langzaam verschuift die relatie naar iets verontrustenders: niet omdat de machine werkelijk bewust lijkt, maar omdat zij een vorm van aandacht biedt die consistent en geduldiger aanvoelt dan menselijke relaties. Dat inzicht vormt de existentiële kern van de roman. Van Raven begrijpt zeer goed dat de culturele impact van AI waarschijnlijk minder zal draaien om intelligentie dan om affectieve beschikbaarheid. De machine hoeft niet menselijk te zijn om emotioneel verslavend te worden; zij hoeft alleen voldoende responsief te lijken.

In die passages bereikt de roman een opmerkelijke actualiteitswaarde. Veel fictie over technologie vervalt in clichés over dystopie of technologische almacht. Van Raven kiest een subtielere route. Zijn protagonist is niet bang dat AI de mens zal vernietigen; hij vreest eerder dat zij menselijke creativiteit onmaskert als patroonherkenning. Wanneer hij zich afvraagt of stijl uiteindelijk slechts “een patroon van waarschijnlijkheden” is, raakt het boek aan een werkelijk filosofische zenuw.

Sterk is ook hoe de roman voortdurend verbanden legt tussen digitale cultuur en oudere intellectuele tradities. Walter Benjamin, Adorno, Barthes, Cioran en cybercultuur bestaan hier niet als decoratieve referenties maar als levende gesprekspartners binnen het bewustzijn van de verteller. Soms dreigt het boek daarbij wel erg verliefd te worden op zijn eigen eruditie. Toch blijft de roman meestal overeind omdat de intellectuele referenties functioneel blijven voor de psychologische ontregeling van de protagonist. Theorie is hier geen ornament maar verdedigingsmechanisme.

Het hoofdstuk over Parijs en Mira behoort tot het emotionele hart van de roman. Daar slaagt Van Raven erin de theoretische dichtheid tijdelijk open te breken voor iets kwetsbaarders. De relatie tussen de protagonist en Mira werkt juist omdat zij nooit volledig geromantiseerd wordt. Hun gesprekken zijn even belangrijk als hun lichamelijkeheid; intellectuele competitie en verlangen lopen voortdurend door elkaar. Mira fungeert als de enige figuur die de protagonist

werkelijk doorziet, en precies daarom kan hij haar uiteindelijk niet verdragen zonder haar tegelijk nodig te hebben. De scène waarin zij hem verwijt dat hij zelfs tijdens intimiteit zichzelf observeert alsof hij later een essay over de ervaring moet schrijven, is vernietigend precies.

Daarnaast bezit de roman een onverwacht sterke geografische dimensie. Venlo verschijnt hier niet simpelweg als provincie, maar als symptoom van een logistieke beschaving waarin menselijke aanwezigheid langzaam vervangen wordt door circulatie, infrastructuur en distributie. De stad wordt bijna een personage: een halfverlaten grensruimte tussen Nederland, Duitsland en digitale moderniteit. Dat levert originele Nederlandse literatuur op; zelden werd Limburg zo existentieel beschreven.

Toch blijft er ook kritiek mogelijk. Sommige passages voelen te nadrukkelijk geconstrueerd als cultuurkritische aforismen. Af en toe hoor je de auteur harder spreken dan het personage. De roman balanceert voortdurend op de rand van zelfmythologisering: de uitgebluste intellectueel als laatste getuige van culturele degeneratie is een gevaarlijk archetype. Van Raven ontsnapt daar meestal aan dankzij ironie en zelfhaat, maar niet altijd. Er zijn momenten waarop de protagonist zoveel gelijk krijgt in zijn analyses dat de wereld rondom hem iets te weinig weerstand biedt.

Ook vrouwelijke personages blijven relatief schaars uitgewerkt buiten hun functie binnen de mentale wereld van de protagonist. Mira is sterk geschreven, maar blijft toch grotendeels bestaan als spiegel, correctiemechanisme of verliesfiguur. Dat past bij het egocentrische perspectief van de roman, maar beperkt soms de emotionele reikwijdte.

Desondanks is *Prompt voor een verdwenen man* een van de interessantste Nederlandstalige romans over technologie en bewustzijn van de laatste jaren. Het boek durft intellectueel te zijn zonder zich te verbergen achter simplificatie of commerciële toegankelijkheid. Tegelijk bezit het genoeg psychologische rauwheid om meer te worden dan louter filosofisch spel. Van Raven schrijft over AI, maar uiteindelijk gaat zijn roman over aandacht, eenzaamheid en de uitputting van een cultuur die steeds sneller communiceert terwijl zij steeds minder werkelijk aanwezig lijkt.

Wat vooral blijft hangen na afloop is de toon: die merkwaardige combinatie van intellectuele arrogantie, slapeloze wanhoop, cultuurkritiek en verlangen naar nabijheid. De roman begrijpt iets fundamenteels over onze tijd: dat technologie niet alleen onze arbeid en informatiehuishouding verandert, maar ook onze emotionele verwachtingen. De machine in dit boek bedreigt de protagonist niet doordat zij menselijk wordt, maar doordat zij een leegte zichtbaar maakt die al lang in hem aanwezig was.

Daarmee is *Prompt voor een verdwenen man* uiteindelijk geen technologische roman maar een melancholische roman over menselijke vervangbaarheid — cultureel, emotioneel en misschien zelfs stilistisch. Dat maakt het boek soms zwaar, soms overdadig, soms narcistisch, maar ook opmerkelijk urgent. Het voelt als een werk geschreven vanuit de vermoeidheid van een beschaving die zichzelf nog probeert te analyseren terwijl zij langzaam verdwijnt.